

**Selvitys vaativaa tukea
tarvitsevien lasten, nuorten ja
perheiden palveluista
Etelä-Pohjanmaalla**

Veera Rautiainen, Sirpa Granö & Elina Kontu
Tampereen yliopisto & Seinäjoen yliopistokeskus

Sisältö

1. Selvityksen tarkoitus ja aineisto
2. Vaativan tuen palvelujen käyttäjät
3. VIP-verkoston kyselyn tuloksia
4. Etelä-Pohjanmaa & LAPE-muutoshanke
5. Perhekeskuskehittäminen, OT-keskukset ja Vaativa konsultaatio
6. Aiemmista selvityksistä koottuja havaintoja
7. Muita dokumentteja, julkaisuja ja huomioita
8. Johtopäätöksiä ja jatkoselvitysten aiheita

Selvityksen tarkoitus ja aineisto

Selvityksen tarkoitus

- Tämä selvitys on koottu kuvaamaan Etelä-Pohjanmaan toimintaympäristöä ***vaativan tuen palvelujen käyttäjän (lapsi, nuori, perhe) tarpeita ajatellen***
- Tässä selvityksessä lapsilla ja nuorilla tarkoitetaan pääsääntöisesti alle 18-vuotiaita
- Selvityksen avulla haetaan jatkotutkimusaiheita ja asioita, joihin palvelujen kehittämisessä tulisi erityisesti kiinnittää huomiota – mitä seuraavaksi?

Selvityksen aineisto

- Alueelliset lähteet

[Etelä-Pohjanmaan lasten ja perheiden palveluiden kehittämishanke 2017-2018 – Loppuraportti ja suositukset jatkotoimenpiteiksi](#)

Loppuraportin liitteet: *Liite 9 Perhekeskuskehittäminen Etelä-Pohjanmaalla 2017-2018; Liite 10 Perhekeskusalueiden korttien synteesi 20.12.2018; Liite 17 Erityispalveluiden horisontaalinen ja vertikaalinen kehittäminen; Liite 25 Autismisäätiö loppuraportti; Liite 26 Tuki- ja osaamiskeskus Eskoo loppuraportti; Liite 27 VERSO Kuntoutus Oy loppuraportti*

[LAPE-muutosohjelman tulokset Etelä-Pohjanmaalla](#) -PowerPoint-esitys

Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri <http://www.epshp.fi/sairaanhoitopiiri/aksila/hoito- ja palveluketjut>

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2018-2021. <https://www.epliitto.fi/maakuntaohjelma>

- VIP-verkoston kyselyaineisto (Etelä-Pohjanmaa)

Selvityksen aineisto

- Muut lähteet

Hakoma, R. & Niemelä, M. (2018). Erityishuoltopiirit poistuvat, työ ja palvelut jatkuvat. Selvityshenkilöraportti erityishuoltopiirien asemasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 42/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3996-7>

Hastrup, A., Paavilainen, E., Kekkonen, M., Leikas, T., Kivineva, E., Pihlajamäki, V. & Lepistö, E. (2016). Perhekeskus lasten ja perheiden palveluiden tarjoajana : Kehittämisprosessi JIK-kuntayhtymä. THL Työpaperi 25/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-696-4>

Heinonen, O-P., Ikonen, A-K., Kaivosoja, M. & Reina, T. (2018). Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi – Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 8/2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3904-2>

Nurmi-Koikkanen, P., Muuri, A., Toikka, I. & Sivula, S. (toim.) (2020). Tiekartta systemaattiselle tiedonkeruulle vammaispalveluissa. THL Työpaperi 12/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-479-0>

Pelkonen, M., Hastrup, A., Normia-Ahlsten, L., Halme, N., Kekkonen, M., Kiviruusu, O., Liukko, E. & Lämsä, R. (2020). Perhekeskukset Suomessa 2019 : Kehittämisen tilanne ja työn jatkuminen. THL Työpaperi 6/2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-461-5>

Selvityksen aineisto

Kela (2020). Kelan vammaisetuustilasto 2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202002286822>

Kela (2018). Tilastokatsaus 31.5.2018. Yhä useampi lapsi saa alle 16-vuotiaan vammaistukea psyykkisen kehityksen häiriön perustella. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018053125043>

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. <https://vipunen.fi/fi-fi>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. <https://thl.fi/fi/>

Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. <https://www.sotkanet.fi>

VIP-verkosto. <https://vip-verkosto.fi/>

Vaativan tuen palvelujen käyttäjät

[Kelan vammaisetuustilasto 2019](#)

[Opetushallinnon tilastopalvelu](#)

[Sotkanet](#)

Tilastotietoa tuen ja palvelujen käyttäjistä

- Erityisopetus ja erityinen tuki koulussa Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2018 (tiedot saatavissa myös kunnittain)
  - Erityisen tuen piirissä peruskoulussa yht. 1467 oppilasta (6,9% kaikista oppilaista, valtakunnallinen ka 8,0%)
    - Vaikeimmin kehitysvammaiset 69
    - Muut vammaisoppilaat 357
    - Muut erityisen tuen piirissä olevat 1041
    - Pidennetty oppivelvollisuus 429 oppilasta
- Ammatillisessa erityisopetuksessa 855 opiskelijaa (6,1% kaikista opiskelijoista, valtakunnallinen ka 7,4%)

Tilastotietoa tuen ja palvelujen käyttäjistä

- Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajat Etelä-Pohjanmaalla v. 2019
  - Yhteensä 1142 (3,4% vastaavanikäisestä väestöstä), saatavilla myös ikäryhmittäin
    - Perustuki 1081
    - Korotettu tuki 427
    - Ylin tuki 67
  - Valtakunnallisesti mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt selvästi yleisin sairausperuste (60 %), tämän perusteella vammaistukea saavien määrä ollut kasvava (v. 2009 osuus oli 40%)

Etelä-Pohjanmaan alle 16-vuotiaan vammaistuen saajien määrä vähän alle maan keskiarvon

10. Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajat 31.12.2019: ikäryhmä, osuus vastaavanikäisestä väestöstä, etuuden taso, sukupuoli ja maakunta

Maakunta	Ikäryhmä				Osuus vastaavanikäisestä väestöstä, %				Perustuki Lkm	Korotettu tuki Lkm	Ylin tuki Lkm
	Kaikki	0–6	7–10	11–15	Kaikki	0–6	7–10	11–15			
Molemmat sukupuolet											
Koko maa	36 595	9 988	12 109	14 498	3,9	2,7	4,8	4,7	21 837	13 110	1 625
Uusimaa	9 810	3 103	3 226	3 481	3,3	2,5	4,1	3,7	12	3 577	435
Varsinais-Suomi	3 610	905	1 208	1 497	4,8	2,9	5,9	6,0	5 795	1 264	152
Satakunta	1 367	289	469	609	4,0	2,2	5,2	5,3	2 193	538	63
Kanta-Häme	1 114	285	325	504	4,0	2,7	4,3	5,1	765	388	49
Pirkanmaa	3 790	929	1 230	1 631	4,4	2,6	5,2	5,7	676	1 350	140
Päijät-Häme	1 146	316	364	466	3,7	2,7	4,4	4,3	2 299	394	52
Kymenlaakso	1 066	257	355	454	4,3	2,7	5,3	5,2	697	375	37
Etelä-Karjala	616	156	202	258	3,4	2,2	4,1	4,1	652	228	21
Etelä-Savo	785	176	252	357	4,1	2,4	4,9	5,2	365	257	33
Pohjois-Savo	1 764	555	559	650	4,6	3,6	5,4	5,1	494	547	75
Pohjois-Karjala	1 004	247	383	374	4,2	2,6	5,9	4,7	1 140	329	37
Keski-Suomi	1 782	463	624	695	3,9	2,5	4,9	4,5	637	613	86
Etelä-Pohjanmaa	1 142	274	370	498	3,4	2,1	4,1	4,5	1 081	427	67
Pohjanmaa	895	235	318	342	2,7	1,7	3,6	3,2	648	335	53
Keski-Pohjanmaa	634	188	227	219	4,6	3,4	6,1	5,0	505	230	23
Pohjois-Pohjanmaa	3 939	1 087	1 261	1 591	4,6	3,3	5,4	5,6	381	1 468	212
Kainuu	546	140	180	226	5,1	3,4	6,1	6,1	2 259	192	28
Lappi	1 403	356	504	543	5,0	3,2	6,4	5,8	325	500	55
Ahvenanmaa	157	23	45	89	3,0	1,0	3,3	5,2	848	86	6

Lähde: Kelan
vammasetuustilasto 2019

Etelä-Pohjanmaalla nuorten mielenterveysongelmien lisääntyminen valtakunnallisesti keskimääräistä vähäisempää

Taulukko 1. Mielenterveyden tai käyttäytymisen häiriön perusteella alle 16-vuotiaan vammaistukea saavat 31.12.2017

Maakunta	Saajat, lkm	Osuus alle 16-vuotiaasta väestöstä, %	Muutos vuodesta 2008, %
Lappi	795	2,7	89,9
Pohjois-Pohjanmaa	2 070	2,4	84,3
Päijät-Häme	641	2,0	84,2
Kanta-Häme	588	2,0	79,1
Pohjois-Karjala	518	2,1	77,0
Kymenlaakso	639	2,4	69,0
Uusimaa	5 501	1,9	58,0
Satakunta	739	2,1	42,0
Varsinais-Suomi	2 165	2,8	40,1
Pirkanmaa	2 100	2,4	37,5
Pohjois-Savo	772	2,0	34,0
Keski-Pohjanmaa	283	2,0	24,1
Kainuu	299	2,6	20,0
Etelä-Savo	413	2,0	19,7
Ahvenanmaa	72	1,4	18,1
Etelä-Pohjanmaa	546	1,6	13,6
Etelä-Karjala	255	1,3	5,7
Keski-Suomi	776	1,6	3,6
Pohjanmaa	397	1,2	1,2
Koko Suomi	19 584	–	45,5

Lähde: Kela 2018 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2018053125043>

Vertailun vuoksi

- 16 vuotta täyttäneen vammaistuen saajat Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2019
  - Yhteensä 481 (0,4 % maakunnan 16-64 v. täyttäneestä väestöstä)
    - Perustuki 250
    - Korotettu tuki 138
    - Ylin tuki 80
    - Suojattu tuki 13
  - Yleisimmät sairauserusteet valtakunnallisesti mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (36 %) ja hermoston sairaudet (12 %)
- Eläkettä saavan hoitotuen saajat Etelä-Pohjanmaalla vuonna 2019
  - Yhteensä 10 125 (6,5 % maakunnan 16 v. täyttäneestä väestöstä)
    - Perustuki 3872
    - Korotettu tuki 3858
    - Ylin tuki 2386
    - Suojattu tuki 8
  - Yleisimmät sairausryhmät valtakunnallisesti mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt (32 %) ja hermoston sairaudet (24 %)

16 vuotta täyttäneen vammaistuen saajien määrä Etelä-Pohjanmaalla valtakunnan keski-arvossa

21. 16 vuotta täyttäneen vammaistuen saajat 31.12.2019: etuuden taso, sukupuoli, maakunta ja osuus maakunnan vastaavanikäisestä väestöstä

Maakunta	Kaikki			Perustuki		Korotettu tuki		Ylin tuki		Suojattu tuki ¹	
	Lkm	%	Osuus 16–64 v täyttäneestä väestöstä	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Molemmat sukupuolet											
Koko maa	13 911	100,0	0,4	6 890	100,0	4 460	100,0	2 182	100,0	374	100,0
Uusimaa	3 348	24,1	0,3	1 348	19,6	1 118	25,1	767	35,2	113	30,2
Varsinais-Suomi	1 350	9,7	0,5	605	8,8	446	10,0	273	12,5	26	7,0
Satakunta	597	4,3	0,5	260	3,8	235	5,3	73	3,3	29	7,8
Kanta-Häme	373	2,7	0,4	159	2,3	119	2,7	75	3,4	20	5,3
Pirkanmaa	1 467	10,5	0,5	707	10,3	527	11,8	197	9,0	35	9,4
Päijät-Häme	346	2,5	0,3	168	2,4	106	2,4	60	2,7	10	2,7
Kymenlaakso	348	2,5	0,4	196	2,8	112	2,5	31	1,4	9	2,4
Etelä-Karjala	235	1,7	0,3	126	1,8	63	1,4	41	1,9	5	1,3
Etelä-Savo	346	2,5	0,4	204	3,0	97	2,2	35	1,6	10	2,7
Pohjois-Savo	593	4,3	0,4	324	4,7	187	4,2	71	3,3	11	2,9
Pohjois-Karjala	306	2,2	0,3	158	2,3	96	2,2	39	1,8	13	3,5
Keski-Suomi	768	5,5	0,5	378	5,5	218	4,9	153	7,0	19	5,1
Etelä-Pohjanmaa	481	3,5	0,4	250	3,6	138	3,1	80	3,7	13	3,5
Pohjanmaa	429	3,1	0,4	230	3,3	135	3,0	55	2,5	9	2,4
Keski-Pohjanmaa	305	2,2	0,8	189	2,7	96	2,2	17	0,8	3	0,8
Pohjois-Pohjanmaa	1 758	12,6	0,7	1 125	16,3	465	10,4	135	6,2	33	8,8
Kainuu	196	1,4	0,5	103	1,5	70	-	17	0,8	6	1,6
Lappi	576	4,1	0,6	321	4,7	193	4,3	54	2,5	8	2,1
Ahvenanmaa	81	0,6	0,5	36	0,5	36	-	7	0,3	2	0,5

Lähde: Kelan
vammainen tilasto 2019

Tilastotietoa tuen ja palvelujen käyttäjistä

- Tilastotietoa vammaispalvelujen käyttäjistä Etelä-Pohjanmaalla/Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirissä (EPSHP):
  - Asumispalvelut v. 2018
    - Kehitysvammaisten autettu asuminen, 0-17 v. hoitopäivät **1039**, pitkäaikaisasukkaat **0**
    - Ohjattu asuminen ja tuettu asuminen, 0-17 v. **0**
  - Kehitysvammalaitokset v. 2018
    - 0-17 v. asiakkaat **9**
    - 0-17 v. pitkäaikaisasiakkaat **7**
    - 0-17 v. hoitopäivät **5168** (EPSHP 5271)
  - Asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat laitteet ja välineet v. 2019
    - **355,6 / 100 000** asukasta (EPSHP 357,1 / 100 000)
    - 0-17 v. asiakkaita vuoden aikana **37** (kunnan kustantamat palvelut)

Tilastotietoa tuen ja palvelujen käyttäjistä

- Vaikeavammaisten palveluasuminen v. 2019
  - 0-17 v. asiakkaita vuoden aikana **4**
- Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut v. 2019 (kunnan kustantamat palvelut)
  - 0-17 v. asiakkaita vuoden aikana **99** (EPSHP 100)
- Omaishoidon tuki v. 2019 (kunnan kustantamat palvelut)
  - 0-17 v. hoidettavat **353** (EPSHP 365)
- Henkilökohtainen apu v. 2019 (kunnan kustantamat palvelut)
  - 0-17 v. asiakkaita vuoden aikana **242,9 / 100 000** vastaavanikäistä (EPSHP 237,1 / 100 000)
- Vammaisten työ- ja päivätoiminta v. 2018 (kunnan kustantamat palvelut)
  - Asiakkaita yht. **733** (EPSHP 757)

Tilastotietoa tuen ja palvelujen käyttäjistä

- Vammaisten tulkkauspalveluihin oikeutetut Etelä-Pohjanmaalla v. 2019
  - Yhteensä 256 henkilöä, joista 150 kuulovammaista, 95 puhevammaista ja 11 kuulonäkövammaista henkilöä

- Keitä ovat mahdolliset **väliinputoajat**?
  - Vammais- ja mielenterveyspalveluiden välimaasto?
  - Siirtymä perusasteelta toiselle asteelle?
  - Monioireiset, epätyypilliset ja uudet diagnoosit?

VIP-verkoston kyselyn tuloksia

Vaativan erityisen tuen palvelujen saatavuus, riittävyys ja vahvistaminen Etelä-Pohjanmaalla

VIP-kysely, Etelä-Pohjanmaa (01/2019)

- Valtakunnallinen [VIP-verkoston](#) vaativan erityisen tuen palveluita maakunnittain/kunnittain kartoittava kysely (loppuvuosi 2018 – alkuvuosi 2019)
- VIP TAYS Etelä-Pohjanmaa, vastanneet kunnat **n=10** (*Kauhava, Seinäjoki, Ähtäri, Kauhajoki, Kurikka, Alavus, Lappajärvi, Evijärvi, Lapua, Ilmajoki*)
  - Kyselyyn osallistuneiden vastaajien toimialat: sivistystoimi (19), sosiaalipalvelut (5), perusterveydenhuolto (5), erikoissairaanhoidto (1), yliopisto (0), yksityinen toimija (0), yritys (0), joku muu (0)
- Tätä selvitystä varten tarkasteltu kyselyn kahta avointa kysymystä:
Mitä vaativan erityisen tuen palveluja kunnassa olisi tarvittu, mutta ne puuttuvat?
Miten kunnassa tarjottavia lasten peruspalveluita pitää vahvistaa, että ennaltaehkäisevä työ voimistuu?

Mitä vaativan erityisen tuen palveluja kunnassa olisi tarvittu, mutta ne puuttuvat?

- koordinoiva taho/viranhaltija lapsi- ja perhepalveluihin
- enemmän mielenterveyden ja psykiatrisen puolen palveluita kouluihin, jalkautuvaa konsultaatiopalvelua
- täydennyskoulutusta ja päteviä työntekijöitä
- kouluun nivelluokka, "perusopetuksen päättötodistuksen mahdollistamisen malli oppivelvollisuusiän jälkeen", tukea osastojaksolta tuleville
- lisää tukiperheitä ja sijaishuoltopaikkoja, tukihenkilötoimintaa
- terapiapalveluita, kuntouttavaa toimintaa, lääkäripalvelujen vahvistamista
- intensiivistä sosiaali- ja perhepalveluiden tukea ja perhetyötä, sosiaalityöntekijä koululle
- palveluiden oikea-aikaisuus (saatavuus ja tukeminen)

Miten kunnassa tarjottavia lasten peruspalveluita pitää vahvistaa, että ennaltaehkäisevä työ voimistuu?

- varhainen tuki, tunnistaminen ja puuttuminen
- riittävät resurssit (henkilöstö-, erityisopetuksen, opetusryhmien mitoitus, lapsi- ja perhepalvelut yleisesti)
- selkeät, yhteisesti sovitut toimintamallit sekä valmiiden toimintamallien kehittäminen ja hyödyntäminen (verkostot)
- lisää konsultoivaa (työpari-)toimintaa, erikoissairaanhoidon palveluiden jalkauttaminen
- palveluverkoston eri toimijoiden yhteistyön vahvistaminen (tuki ja ohjaus, toiminta yli hallintorajojen), moniammatillisuus ja -alaisuus
- perheiden tukeminen, mm. perheohjausta
- tukea siirtymävaiheisiin
- palvelut "yhden luukun periaatteella", matalan kynnyksen/"kynnyksettömiä" palveluita (perhekeskusmalli)
- täydennyskoulutusta

Etelä-Pohjanmaa & LAPE

Etelä-Pohjanmaan lasten ja perheiden palveluiden
kehittämishanke 2017-2018

E-P & LAPE

- [Etelä-Pohjanmaan lasten ja perheiden palveluiden kehittämishanke 2017-2018 – Loppuraportti ja suositukset jatkotoimenpiteiksi](#)
  - E-P:n kuntien lisäksi osatoteuttajina SeAMK & SONet BOTNIA, MLL Pohjanmaan piiri, Autismisäätiö, Eskoo, Verso Kuntoutus
  - 3 kehittämiskokonaisuutta: toimintakulttuurin muutos, perhekeskuskehittäminen, **erityis- ja vaativan tason palvelut**
    - Erityisen ja vaativan tason palveluja uudistettiin, keskinäistä yhteistoimintaa tiivistettiin, konsultatiivista tukea vietiin perustason palveluihin, lastensuojelun työmuotoja vahvistettiin
  - Tarve **monitoimijaiselle** palvelutarpeen arvioinnille ja palveluiden tuottamiselle -> palveluita kootaan yhteen kokonaisuuksiksi
  - Tavoitteena mm., että **paine korjaaviin palveluihin vähenee** (+ kustannustehokkuus)
  - Jatkosta: "*Maakunnassa ei tällä hetkellä ole rakennetta ns. erityisen vaativille erityispalvelujen käyttäjäryhmille, jossa voidaan arvioida myös osaamis- ja tukikeskuslähetteen tarvetta. Tällainen ryhmä olisi syytä muodostaa viimeistään siinä vaiheessa, kun OT-keskustasia etenee kansallisessa valmistelussa.*"
  - Päähankkeessa suunniteltu lastenpsykiatrian kouluihin jalkautuva palvelu ei toteutunut pilottina (psykologivaje), kuitenkin jalkautuvien palvelujen osalta kehittäminen vahvaa Autismisäätiön ja Verso Kuntoutuksen osahankkeissa
  - Hanke toteutti useita koulutuksia uusiin menetelmiin tai toimintamalleihin

E-P & LAPE

- Hankkeen aikana tehtiin [lapsiperhepalveluiden kysely](#) maakunnan asukkaille (vastauksia **n=106**)
  - > vrt. kyselyn tuloksia VIP-kyselyn kanssa, samankaltaisia tarpeita/kehittämiskohteita, mm.:
- erityisen tärkeää varhainen tuki ja puuttuminen, vertaistukea
- lisää tietoa palveluista sekä käyttäjille että muille toimijoille, yhteystiedot paremmin esille
- koordinoiva taho, jolla vastuu kokonaisuudesta
- matalan kynnyksen perhetyötä, ennaltaehkäiseviä palveluja, (erityis-)lasten perheille riittävästi tukea arkeen, palvelut lähelle perheitä
- lisää lasten ja nuorten palvelujen jalkauttamista ja asiantuntemista sekä osaamista kouluihin/varhaiskasvatukseen (esim. perhetyöntekijät, lastenpsykiatria, koulupsykologi)
- enemmän erikoissairaanhoidon työn jalkauttamista kuntiin ja koteihin
- tuen ja palvelujen oikea-aikaisuus ja saatavuus, palveluja myös virka-ajan ulkopuolella
- lisää resursseja ja vuoropuhelua lastensuojeluun, mahdollisuus tukeen ilman lastensuojeluilmoitustakin
- moniammatillinen yhteistyö ja tuen tarpeen arviointi, lisää toimialojen välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua/tiedonkulkua, erityispalvelut lähemmäksi peruspalveluja
- palvelunkäyttäjien osallisuuden lisääminen, asiakaslähtöisyyttä

E-P & LAPE

- [LAPE-muutosohjelman tulokset Etelä-Pohjanmaalla](#)

-> Tulosten merkitys ja hyöty palvelujen käyttäjien kannalta:

- Apua kohdennetummin ja koordinoitummin
- Uusia toimintamalleja, avuntarjonnan monipuolisuus
- Tasalaatuisemmat ja yhdenmukaiset palvelut ja käytänteet
- Palvelut käyttäjän omassa ympäristössä
- Päällekkäisyyden ja sirpaleisuuden väheneminen

Erityis- ja vaativan tason palvelut

- Työparityö ja yhteisten suunnitelmien tekeminen yhdessä eri toimijoiden kesken on lisääntynyt. Yhteistä työtä tukemaan on laadittu mallinnuksia, käsikirjoja ja esitteitä.
- Suhdeperustaisuus ja terapeutin orientaatio on vahvistunut lastensuojelun avo- ja sijaishuollossa. Kaikki maakunnan lastensuojelutiimit ovat siirtyneet tai siirtymässä systemisen lastensuojelun mallin mukaiseen työskentelyyn ja eteneminen on organisoitu.
- Tietoisuus neuropsykiatristen lasten, nuorten ja perheiden tarpeista on lisääntynyt (Autismisäätiö, Eskoo ja VERSO Kuntoutus Oy).
- Toteutettiin lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian monitoimijainen perhekuntoutus mukaillen perhetyön mallinnusraporttia (THL) ja levitettiin työtappaa maakuntaan.
- Uuden Seinäjoelle perustettavan lastensuojelulaitoksen toimintaa on kehitetty lastensuojelun terapeutin laitokasvatuksen periaatteiden mukaisesti. Kehittämisessä on eri hallinnonalat integroiden huomioitu terapeutin näkökulma sekä nuorten ja perheiden näkemykset.
- Maakunnallisen perhehoidon rakenteen työstäminen ja toteutuksen käynnistäminen jo ennen sote- ja maakuntaudistuksen voimaantuloa.

E-P & LAPE

- [Erityispalveluiden horisontaalinen ja vertikaalinen kehittäminen](#) -liiteraportti jatkovalmistelun tueksi
  - Tavoitteena integratiivisen työn edistäminen ja kehittäminen, erityisesti yhteisen palvelutarpeen arvioinnin lisääminen
  - Työryhmä toteutti yhden käyttäjähaastattelun (sijoitettu nuori ja äiti, joiden haastattelussa ilmeni lastensuojelun ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkuuden pulmallisuus ja koordinoimattomuus)
  - [Verkoston suunnitelma](#) kun käyttäjällä useita eri palveluita: ajatuksena ”yksi lapsi, yhteinen suunnitelma” -> onko ko. suunnitelman käyttöönotto ollut systemaattista ja koko maakunnan alueella, miten juurruttamisessa onnistuttu?
    - Verkoston suunnitelmalle laadittiin pohja ja ohjeet sen käyttöön, sitä kokeiltiin käytännössä hankkeen aikana ja sen käyttöönottoa levitettiin maakuntaan
    - Verkoston suunnitelman tarkoituksena ja tavoitteena paljon palveluita käyttävien lasten ja nuorten **palvelupolkujen selkeyttäminen** monitoimijaisena yhteistyönä
  - Raportissa tuodaan esille tarve konsultaation ja jalkautuvien palvelujen kehittämiseksi edelleen

E-P & LAPE-osahankkeet

- [VERSO Kuntoutus Oy:n osahanke VERSOTE](#)
  - ks. kuva **monitoimijaisesta yhteistyörakenteesta** s. 1
  - "*Hankkeen tavoitteet: 1) vähentää alueellisia eroja vaativien kuntoutus- ja terapiapalveluiden saatavuudessa osana peruspalvelurakenteita ja 2) Erityisosaamisen ja kokemusasiantuntijuuden vieminen dynaamiseksi osaksi sekä perus- että erityistason palveluita matalankynnyksen periaatteella.*"
  - Keskiössä alueellinen konsultaatio- ja yhteistyörakenteiden suunnittelu ja kehittäminen
-> tavoitteiden osalta tässä onnistuttiin "kohtuullisen hyvin", työtä tarkoitus jatkaa hankkeen päättymisen jälkeen
    - Raportin mukaan vaatii kuitenkin vielä aikaa ja tottumista monitoimijaisuuteen
  - Hankkeen aikana tuli ilmi konsultaatiotarpeita niin sivistys- ja sosiaalitoimen kuin terveydenhuollon henkilöstöllä

E-P & LAPE-osahankkeet

- Autismisäätiön osahanke: [Neuropsykiatristen erityispiirteiden huomioiminen lasten ja lapsiperheiden palveluissa](#)
  - Tavoitteena lisätä tietämystä ja ymmärrystä (koulut, varhaiskasvatus) sekä vahvistaa erityispiirteiden entistä varhaisempaa tunnistamista
  - Tavoitteena tuoda erityistason palvelut lähelle perheitä ja helposti saataville (jalkautuminen, perhekeskukset)
  - Tuettu eri ammattialojen työntekijöitä koulutuksin ja konsultaation keinoin
  - Hankkeen aikana nousi esiin nepsy-erityispiirteisten 10-21 v. nuorten tuentarpeet (pulmia kaverisuhteissa ja koulussa vaatimustason noustessa, aistiherkkyydet)

E-P & LAPE-osahankkeet

- [Eskoon osahanke](#): Kehitysvammaisten ja neuropsykiatristen lasten ja perheisen palveluiden uudistaminen (ks. erityisesti osahankkeen tulokset, paljon asiaa)
  - Hankkeen tavoitteena erityistason palvelujen uudistaminen asiakkaiden tarpeita vastaavaksi, oikea-aikaisiksi ja eheäksi kokonaisuudeksi; erityis- ja perustason sekä eri toimijoiden välisen yhteistyön vahvistaminen
    - > Eskoon asiakasryhmän **väylien selkeyttäminen** erityispalveluissa
    - > tarkastelussa erityisesti asiakkuuden nivelvaiheet ja eri palvelujen **rajapinnat** (Eskoon erityistason palveluiden ja erikoissairaanhoidon (lastenneurologia, lastentaudit sekä lasten- ja nuorisopsykiatria) välillä)
    - > tietoisuuden lisääminen
  - Aloitettu Ensitieto-polun kehittäminen (onko tätä kehitetty eteenpäin?)
  - Hybridikoulu ja monitoimijainen työmalli (yhteistyössä Eskoo, Seinäjoen sivistystoimi ja vammaispalvelut)
  - Osahanke tuotti runsaasti tietoa sote-valmisteluun

Perhekeskuskehittäminen, OT- keskukset ja Vaativa konsultaatio – vastauksina kehittämistarpeisiin

Perhekeskuskehittäminen Etelä-Pohjanmaalla

- [LAPE-loppuraportin liite perhekeskuskehittämisestä Etelä-Pohjanmaalla 2017-2018](#)
  - *"Etelä-Pohjanmaalla ei ole maakunnallisesti linjattu perhekeskuksen palvelukokonaisuutta ja keskeisimpiä verkostopalveluja --. Alueellisesti maakunnassamme palvelukokonaisuuksia on hahmoteltu vaihtelevasti. Perhekeskuksen palvelukokonaisuuksien ja keskeisimpien verkostopalvelujen linjaaminen on yksi oleellinen askel tulevaisuudessa."* (vrt. esim. THL listaus)
    - > kansallinen ohjaus ja yhteiset linjaukset suuntaavat kehittämistä (jarruttaako yhteisten linjausten odottaminen?)
    - > Etelä-Pohjanmaalla perhekeskusalueet eri vaiheissa
  - Perhekeskuskortti luotiin konkreettiseksi työkaluksi, jonka arvona eri toimijoiden välinen vuoropuhelu (huom. [kooste](#) syksyn 2018 tilanteesta)
  - Vaativan tuen palvelujen näkökulmasta kehittämistyön keskiössä: tarve jalkautuville erityispalveluille ja konsultaatiolle (esim. nuorisopsykiatria); yhteistyön kehittäminen vammaispalvelun kanssa; **varhainen** tuki, hoito ja kuntoutus
  - Suosituksia jatkotoimenpiteiksi, mm.: sote-sivistys -yhdyspinnan vahvistaminen; asiakasosallisuuden vahvistaminen

Perhekeskukset valtakunnallisesti

- THL työpaperi (2016): [Perhekeskus lasten ja perheiden palveluiden tarjoajana - Kehittämisprosessi JIK-kuntayhtymä](#)
  - Työpaperissa esimerkkinä JIK-kuntayhtymä (Kurikka, Jalasjärvi, Ilmajoki, Jurva)
    - Kehittämisprosessi alkoi, kun havahduttiin palvelujen riittämättömyyteen
  - Etelä-Pohjanmaalla perhekeskustoimintaa kehitetty vaihe vaiheelta jo noin 20 vuotta (pitkäjänteisyys ja sitoutuminen), valtakunnallinen malli kuitenkin nuorempi
  - Ydintavoite ollut muokata palveluja ja käytänteitä paremmin perheiden tarpeita vastaavaksi
  - Perheen palvelupolku pitäisi alkaa siellä, missä huoli ensimmäiseksi tulee esille eli perhe ei koskaan ota yhteyttä "väärään paikkaan" (palvelutarpeeseen reagoidaan eikä lähetetä perhettä eteenpäin vaan asiantuntijat ym. perheen luo)
  - Korjaavien palvelujen kustannuksia pyritään hillitsemään

Perhekeskukset valtakunnallisesti

- Perhekeskusten rakentamista ja toimintaa ohjaavat [kansalliset linjaukset](#)
- Perhekeskukseen kuuluvat (<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus>) :
  - äitiys- ja lastenneuvolan sekä ehkäisyneuvolan terveydenhoitajan, kättilön ja lääkärin palvelut
  - lapsiperheiden perhetyö ja kotipalvelu
  - puhe-, toiminta- ja fysioterapeutin sekä ravitsemusterapeutin palvelut
  - kasvatus- ja perheneuvolan psykologin ja sosiaalityöntekijän palvelut
  - lastenvalvojen palvelut
  - lapsiperheiden sosiaalityö
  - erikoissairaanhoidon asiantuntemusta ja lastensuojelun tukea
  - avointen kohtaamispaikkojen toiminta

Lähde: [LAPE-loppuraportin liite perhekeskuskehittämisestä Etelä-Pohjanmaalla 2017-2018](#)

* Vaativa erityistaso: osaamiso- ja tukikeskukset.
 ** Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto voivat olla osa perhekeskusta tai sen verkostoyhteydessä.

Perhekeskukset valtakunnallisesti

- [Perhekeskukset Suomessa 2019 - Kehittämisen tilanne ja työn jatkuminen](#) (2020)
  - Etelä-Pohjanmaalla perhekeskusten asemoinnin lähtökohtana perhekeskusalueet (vs. kuntakohtaisuus)
  - Perhekeskusselvityksessä (2019) ilmeni, että maakunnan tason perhekeskusten kehittämisestä vastaava johtoryhmä puuttui Etelä-Pohjanmaalla, eikä sellaista ollut suunnitteillakaan, toisin kuin suurimmassa osassa muita maakuntia jo oli olemassa tai suunnittelussa. Alueella ei myöskään ollut perhekeskuskoordinaattoria, vaan jokaisella perhekeskuksella oli oma ohjausryhmänsä ja koordinaatiosta vastaava henkilö.
  - Tulisi seurata säännöllisesti käyttäjänäkökulmasta, että perhekeskusten palvelut ja toiminnot ovat helposti saavutettavia **psykososiaalisesti, fyysisesti ja digitaalisesti**
  - Toiminnalle asetettujen tavoitteiden seuranta: onko Etelä-Pohjanmaalla jo mittareita tai indikaattoreita, joilla seurata lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnille ja terveydelle asetettujen tavoitteiden toteutumista? (ei ilmene selvityksestä, osassa maakuntia jo on, osassa ei ja osassa suunnitteilla)

Osaamis- ja tukikeskukset (OT)

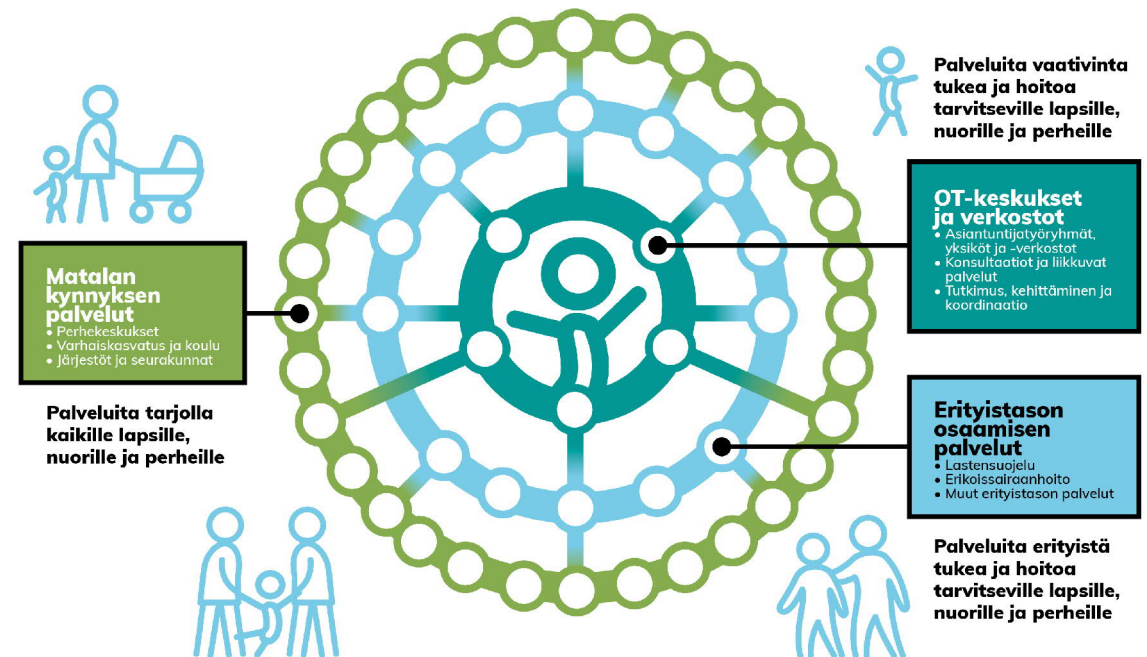
- Suunnitelmissa 5 [OT-keskusta](#) (erva-alueet)
- Asiakastyötä, konsultaatiota, koulutusta, tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- "OT-keskus tuottaa vaativaa erityisosaamista ja erikoistumista monialaisesti yhdistäviä palveluja, jotka vastaavat lasten, nuorten ja perheiden vaativimpiin palvelutarpeisiin."
- Palvelut kohdentuvat arvioilta noin 1 % lapsi- ja nuorisoikaisesta väestöstä

OT-keskus

Vaativinta osaamista lasten, nuorten ja perheiden palveluissa

Osaamis- ja tukikeskus muodostaa vahvan tukiverkon lapsille, nuorille ja perheille erityisen vaativissa tilanteissa yhdessä perus- ja erityistason palveluiden kanssa.

Lähde: THL

Vaativa konsultaatio

- VIP-verkoston Vaatu-toimijoiden [Vaativa konsultaatio](#) –toiminta
  - Elmeri-koulut, Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri, sairaalaopetus ja Valtion koulukotikoulu
- ”Toimijoiden yhdessä tuottama **konsultaatiopalvelu** vaativaan erityiseen tukeen”
- Varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus -> kun kyseessä erityisen vaativat oppimisen ja koulunkäynnin tilanteet
- Moniammatillisuus, verkostoyhteistyön vahvistaminen
- Tarvittaessa konsultaatioon yhdistetään OT-keskus ja muita ammattilaispalveluita (miten huomioidaan ja ehkäistään mahdollinen päällekkäisyys?)
- Palvelu käynnistymässä syksyn 2020 aikana

Lähde: VIP-verkosto

Aiemmistä selvityksistä koottuja havaintoja

Hakoman & Niemelän selvitysraportti (2018) 1/2

- [Erytishuoltopiirit poistuvat, työ ja palvelu jatkuvat – Selvityshenkilöraportti erityishuoltopiirien asemasta sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa](#) (Hakoma, R. & Niemelä, M., 2018)
  - Diagnoosi ei ole kriteeri saada palvelua tai jäädä sitä vaille (jo huoli pitäisi olla mahdollisuus avun saantiin, ei "erityismäärittely") -> myös tästä syystä tarvitaan (lisä-)osaamista palveluihin ja ammattilaisille
  - Asiantuntijaosaaminen arjen ympäristöihin
  - Tuki ja palvelut tulisi mahdollistaa **lähipalveluin** myös kehitysvammaisille kuten muillekin
  - *"Suurimman osan maakunnista väestöpohja on jo nykyisellään varsin pieni. Tarve erilaisiin palveluihin ja tukeen on pistemäinen. Tarpeet ja tilanteet vaihtelevat. On eri-ikäisiä ja eri elämäntilanteissa olevia vammaisia henkilöitä. Jo tästä syystä maakunnat tarvitsevat yhteistyötä kyetäkseen tarjoamaan asukkaidensa tarvitsemat palvelut. Valinnanvapaus edellyttää joustavaa palvelujen tarjoamista yli maakuntarajojen."* -> **osaamis- tai resurssikeskukset myös vammaiskysymyksissä** (huom. suhde OT-keskuksiin?)

Hakoman & Niemelän selvitysraportti (2018) 2/2

- Raportissa avattu ja kuvattu E-P:n erityishuoltopiirin/Eskoon toimintaa (kaikki maakunnat eriteltynä)
- Raportissa myös runsaasti tilastotietoa, mm. henkilöt, jotka saaneet v. 2017 lopussa vammaisetuutta tai/ja työkyvyttömyyseläkettä KELAsta ja joilla pää- tai lisäsairaus ICD-10 luokituksen mukaan jokin seuraavista: F70-F79 Älyllinen kehitysvammaisuus, F84 Laaja-alaiset kehityshäiriöt ja Q90-Q99 Muualla luokittamattomat kromosomipoikkeavuudet (-> ohjautuminen erityishuoltoon)
  - Etelä-Pohjanmaa: yht. 1651; lapset (0-15v.) 251, nuoret (16-28v.) 331, aikuiset (29-64v.) 916, iäkkäät aikuiset (65-) 153
    - > todennäköisimmin henkilöitä, jotka tarvitsevat ainakin joskus maakunnan vammaispalveluja
    - > KS. LISÄÄ LIITE 3

Heinosen ym. selvitys (2018) 1/2

- [YHDYSPINNAT YHTEISEKSI MAHDOLLISUUDEKSI – Selvitys lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä](#) (Heinonen, O-P., Ikonen, A-K., Kaivosoja, M. & Reina, T., 2018)
  - Maakunta- ja sote-uudistuksen tuoma uusi toimintaympäristö: selvitys, mitä yhdyspintoja lasten, nuorten ja perheiden palveluissa ja niiden välillä
  - Työnjakoon perustuva viranomais- ja profession malli palvelee yksilöiden elämäntilanteita ja kokonaistarpeita heikosti -> tarvitaan toimintakulttuuri, jossa eri ammattiryhmät, eri palveluntuottajat ja -järjestäjät tarvitsevat verkostossa toinen toisiaan lasten ja nuorten hyvän elämänpolun sekä perheiden tukemiseksi (**systeminen** eri osien ja toimijoiden keskinäinen riippuvuus)
  - Uudessa toimintaympäristössä: *palveluratkaisujen muunneltavuus, **asiakslähtöisyys**, saavutettavuus, tarpeiden ennakointi, ennaltaehkäisy, eri toimijoiden välinen luottamus*
  - Eri ammattiryhmien välisen tiedonkulun, salassapidon ja yhteistyövelvoitteiden selvennystä ja mahdollistamista kaivataan niin osaamisen päivittämisen (koulutukset) kuin lainsäädännön uudistamisen keinoin

Heinosen ym. selvitys (2018) 2/2

- Vaativa erityinen tuki ja lastensuojelu erityisiä kysymyksiä uudessa toimintaympäristössä (mm. väliinpuotoamisten estäminen)
- Selvityksen mukaan erityisiin palveluihin valikoitumista saadaan vähennettyä yleisillä, kaikille kohdennetuilla palveluilla, jotka ovat helposti saavutettavia, joustavia ja joiden sisään on paketoitu kohdennettuja, perheen tarpeet huomioivia tukia ja ratkaisuja
- Haasteena yhdenvertaisten opiskeluhuollon palvelujen takaaminen (erit. kuraattori- ja psykologipalvelujen osalta)
- Yhdyspintoja muodostuu erityisesti lapsen ja nuoren kasvun ja elämänkulun nivelvaiheissa, eli erityistä huomiota näihin kohtiin
- Vain noin 1% lapsista ja nuorista tarvitsee hyvin vaativaa erityisosaamista ja erikoistuneita sekä moniammatillisia palveluita, joiden saatavuudessa selvityksen mukaan puutteita ja suuria alueellisia eroja-> **OT-keskukset ja VIP-verkosto** (keskinäinen yhteistyö ja toimintojen koordinointi)
- Tarve selkeille toimintamalleille ja -kokonaisuuksille
- Selvityksessä toimivia esimerkkejä ja hyviä käytänteitä eri yhdyspinnoilta (luku 2.7)

Nurmi-Koikkalaisen ym. selvitys (2020) 1/2

- [Tiekartta systemaattiselle tiedonkeruulle vammaispalveluissa](#) (Nurmi-Koikkalainen, P., Toikka, I., Muuri, A. & Sivula, S. (toim.), 2020)
  - THL:n työpäpaperi vammaispalveluihin liittyvästä olemassa olevasta ja jatkossa tarvittavasta selvitys-, tutkimus- ja tilastotiedosta lainvalmistelua varten (tietopohjan ja -aukkojen selvittäminen)
    - Tietoa saatavilla runsaasti eri lähteistä (rekisterit, tilastoraportit) -> kokonaiskuva kuitenkin pistemäinen ja pirstaleinen + tarve sisällölliselle ja laadulliselle tiedolle
    - Tarvitaan systemaattista palvelujen ja yhdenvertaisuuden toteutumisen seurantaa
  - *”Monet vammaiset ihmiset ovat täysin riippuvaisia palveluista pysyäksään hengissä tai voidakseen suoriutua aivan tavanomaisista elämän toiminnoista. Siksi on välttämätöntä selvittää palveluiden saatavuutta ja laatua.”* -> myös YK:n vammaissopimus edellyttää
  - Vammaispalvelulainsäädännön uudistuksen (v. 2023) mahdolliset vaikutukset ja **seurannan** tärkeys

Nurmi-Koikkalaisen ym. selvitys (2020) 2/2

- Lasten kasvun ja kehityksen turvaaminen edellyttää palvelujärjestelmältä erityistä herkkyyttä ja joustavuutta -> tarve lasten ja nuorten palveluiden toteutumisen **tarkalle seurannalle**
- Vammaispalvelulain uudistus: palvelutarpeen arvioinnin ja palvelusuunnittelun merkitys sekä palvelun käyttäjän **oma osallisuus** toteutuksessa kasvaa + nykyisten väliinpuotoajaryhmien palveluiden parantaminen
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän näkökulmasta tarvitaan tietoa palvelujen tarpeesta, yhdenvertaisesta saatavuudesta, vaikuttavuudesta ja kustannuksista
- Tällä hetkellä *”Ei ole tietoa lasten ja nuorten mielipiteen selvittämisestä ja siitä, kuinka turvataan käytännössä riittävä apu ja tuki tiedonsaantiin, kommunikointiin ja vuorovaikutukseen.”*, ja **”Vammaisten lasten palveluiden toteutumisesta tiedetään erittäin vähän.”**
  - Vammaisten lasten ja nuorten kohdalla tarve usealle erillisselvitykselle, muun muassa laitoksissa asuvien lasten tilanteeseen ja lastensuojelun ja perhepalveluiden saatavuuteen ja toimivuuteen liittyen

Muita dokumentteja, julkaisuja ja huomioita

Palvelupolut & -verkot Etelä-Pohjanmaalla

- Terveysportissa ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin sivuilla [Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä palveluverkko Etelä-Pohjanmaalla \(EPSHP\)](#), päivitetty 12/2018
  - Yksityiskohtainen, asiakaslähtöinen, vaiheittainen, informatiivinen
  - Miten eri toimijat löytävät tämän, onko palveluverkko kaikilla tiedossa? Miten palvelujen käyttäjä löytää?
- Entä muut palvelupolut/-verkot toisenlaisille tarpeille?
- Eskoon palvelupolut?

Vaativan tuen palvelut Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa?

- [Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2018–2021](#)
  - Ei vaativaan (erityiseen) tukeen tai palveluihin liittyvää
  - Erityinen tuki mainitaan koulutuksen saatavuuden ja saavutettavuuden yhteydessä (erityistä tukea tarvitsevan syrjäytymisen ehkäisy) sekä ammatillisten jatkokoulutusmahdollisuuksien yhteydessä
  - *“Oleellisinta hyvinvoinnin edistämisessä on ennaltaehkäisevän otteen edelleen vahvistaminen ihmisen koko elinkaaren ajan sikiön hyvinvoinnista elämän hyvään loppuun. Ennaltaehkäisevä työ ja elinkaariajattelu koskevat ja niihin pitää osallistaa kaikki hyvinvointiin liittyviä sektorit.”* (Toimintalinja 3: Hyvinvoivat ihmiset ja yhteisöt)

Järjestöt osana julkista palvelujärjestelmää

- Mikä on järjestöjen rooli osana julkista palvelujärjestelmää Etelä-Pohjanmaalla?
  - Erityisesti vertaistukea, tiedonvälitystä ja edustajana/yhteyshenkilönä toimimista
  - Paikallisia toimijoita esimerkiksi Pohojalaaset -99 Kehitysvammaisten Tukipiiri ry, Seinäjoen Seudun Kehitysvammaisten Tuki ry, MLL Pohjanmaan piiri, Etelä-Pohjanmaan aivovammayhdistys ry, Etelä-Pohjanmaan AVH-yhdistys ry, ...
  - Lisäksi valtakunnallinen järjestötoiminta
- Esimerkiksi vammaisasioita edistävä ja kehitysyhteistyötä tekevä Vammaiskumppanuus ry (vammaisjärjestöjen yhteistyöjärjestö) on kehittänyt [työkalun käytännön avuksi vammaiskysymysten valtavirtaistamiseen](#)
  - mm. toimintaympäristön analyysistä kehitysmaissa

Väliinputoajiin liittyen

- Etsivä nuorisotyö E-P:n maakunnassa?
  - Erityisnuorisotyötä, jonka tehtävänä auttaa alle 29-vuotiaita koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella olevia nuoria tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut (varhaista tukea, nuoren itse haluttava)
  - Mikä rooli vaativaa tukea tarvitsevien nuorten kohdalla?

Johtopäätöksiä ja jatkoselvitysten aiheita

Mitä seuraavaksi?

- Miten tehdyt toimenpiteet ovat toimineet ratkaisuin esitettyihin tarpeisiin ja kehittämiskohtiin (mm. VIP-kysely)?
- Millaista arviointia tarvitaan? Miten vaikuttavuutta mitataan?
- Miten palvelujen perustaso ja erityistaso toimivat yhteistyössä LAPE-hankkeen jälkeen?
- Miten LAPE-osahankkeiden jälkeen on jatkettu niissä aloitettua kehittämistyötä?
- Miten maakunta- ja sote-uudistus mahdollisesti haastaa ja muuttaa toimintaympäristöä Etelä-Pohjanmaan maakunnassa?
- Ennakoivien vs. korjaavien palvelujen välinen suhde; missä painopiste?
- Miten eri työyhteisöt/ammattiryhmät suhtautuvat toiminnan uudistamisen tarpeisiin? Ohjaako monitoimijaisuus ja asiakaslähtöisyys toimintakulttuuria? Miten pidetään huolta osaamisesta?

Palvelujen käyttäjien näkökulmaa tarvitaan

- Esimerkiksi haastatteluin selvitettäviä asioita/mahdollisia kysymyksiä:
  - Tietääkö palvelujen käyttäjä, minne ottaa yhteyttä? Onko tietoa palveluihin/tukeen/etuuksiin liittyen saatavilla vai pitääkö itse etsiä? Saako apua sieltä, minne ottaa ensimmäiseksi yhteyttä vai ohjataanko muualle?
  - Onko LAPE-hankkeessa luotu *verkoston suunnitelma* otettu käyttöön?
  - Onko perheelle nimetty joku koordinoiva taho/oma työntekijä, joka on vastuussa palvelujen kokonaisuudesta?
  - Onko jotain asiakaspalautejärjestelmää? Jos on, niin mikä palvelujen käyttäjän kokemus siitä? Miten asiakas huomioidaan? Onko asiakas mukana päätöksenteossa?
  - Ovatko palvelut ja tuki riittäneet ja olleet oikein kohdistettuja?
  - Onko perhe kokonaisuudessaan saanut riittävästi tukea? Jos kyseessä lapsi/nuori, miten vanhemmat jaksavat? Onko saatu vertaistukea?
  - Onko "sirpaleisuutta" onnistuttu vähentämään? Saako lapsi/nuori/perhe tukea ja palveluita omassa lähiympäristössään?
  - Erityistason palvelujen laatu: saavutettavuus, vaikuttavuus?
  - Eriteltynä eri palveluihin liittyvä tyytyväisyys/tyytymättömyys
- Kuntoutuspolun/hoito- ja palveluverkoston hahmottamista/mallintamista käyttäjäesimerkein -> yksilöllisyys, mutta mitä yhteistä?